

دار الفنون

ادبیات و فلسفہ، تاریخ، جغرافیہ، ادبیات

فلسفہ، اجتماعیات، تاریخ، جغرافیہ، ادبیات

ایک آبدہ بر نشر اولنور

مندرجات:

[محمد علی عینی]		شیخ ابراہیم حق
[نجیب عاصم]		القباض حقندہ بعض ملاحظہ لر
[عارف]		دوات عثمانیہ نک تأسس و تقرری دورندہ علم و علما
[اقمہارد اونغر]		» تہ آروس « قایناغندہ دارا » ستہله « سی
[وحید]		موزہ ہایونندہ اسکندر لحدی
[فائق صبری]		جغرافیائک علمی اصولاری
[احمد امین]		آمریقاده تورک مهاجرلری
[آورام غالاتی]		اجنبی خریطہ لردن ممالک اسلامیہ جغرافیہ اسملرینک استنساخاً نقلی و حروف
		عربیہ ایله ارائہ سی مسئلہ سی

ترجمہ فسمی

[احمد نعیم]		فلسفہ نک یکی بر قاچ تعریفی
[خلیل نعمتہ اه]		روحیاتدہ اصول
		کتابیات تحلیلاری

استانبول — مطبعہ عامرہ

۱۳۳۲ — ۱۳۳۴

ایلمجی درس

فلسفه نك یكى برقاچ تعریفی

اوزون اوزون عصر لر کجدی ده فلسفه هپ دیگر بوتون علوم کبی کندینه خاص موضوعی [Objet] ، طریق توصلی ، نتایج مسئله [Résultats acquis] سی اولان بر علم دییه تلقی ایدیلدی . بزم زمانمزدده ایسه بو علمیت وصف ممیزی [Caractère] فلسفه دن منع ایدیش بولونیور . مع ذلك ینه (فلسفه علم دکدر دییه رك) فلسفه دن تماماً محروم قالمغه کیسه نك راضی اولدیغی یوقدر . فلسفه یی دورلو دورلو عنوانلر ، دورلو دورلو وجوه ملاحظه ایله ابقایه چالیشوب طور یورلر . فلسفه یی ، تدقیقی آرزوسنده اولدیغمز یکی یکی حدلر [Définitions] له تعریف ایدیورلر .

فلسفه نك حق حیاتی انکار ایتمه مکه برابر ینه اصل واساسنی طی و تخریب ایدن بوتعریفلرک برنجیسی شودر : « فلسفه امور غیر معلومه ، امور مجهوله [L'inconnu] علمیدر . » بوندن اولکی بحثده بوتعریفه تلمیح ایتمشدک . شیمدی ایسه کندیسنی تدقیق ایتمک لازم کلیور .

بوتصوره [Conception] کوره کائناتده کی بوتون اشیا ایکی صنفه انقسام ایدر : معلومات [Choses connues] ، مجهولات [Choses inconnues] . علمه موضوع اولابیله جک یالکنز معلوماتدر . مجهولات ایسه فلسفه نك موضوعیدر . ایش بوقدرله ده قلماز . بوراده برفرق دهها کوزتمک اقتضا ایدر : مجهولات ایچنده معلومات نوعندن اولانلری ده واردرکه بونلر مجهولات محضه [Pures inconnues] دکل ، معلوم اولان شیلر آراسنده کی بوشلقلردر . و تحصیل معلوماتک تابع اولدیغی طرق توصل ایله سهل الحصول اولان و یا هیچ اولمازسه اولابیلمن و صیره سی کلنجه معلوم نوعنه داخل اولاجق اولان شیلردر . بالفرض افاعیل فیزیولوجیه [Fonctions physiologiques] نك انسانی تبعدده قارا کللق

ساحه لره ، کشف ایدیللمه مش نقطه لره تصادف ایدیلیرسه ده بونلر هر حالده فیسولوجیا علمنک حیطة سی [Domaine] داخلنده در . کیمیاده اختراع ایدیللمه بیلجک امتزاجات [Combinaisons] جدیده ایله سماده کشف ایدیللمه بیلجک کواکب جدیده . . . الخ ده بوقیلدندر . کشور مجهولاتک بوقسمی ینه تماماً حیطة علمه داخلدر . زیرا بونوع تحریات بوآنه قدر معلوماتک کشف وتحصیلنه مؤدی اولان تحریات علمیه نک عیندر .

اوحالده فلسفه نک موضوع خاصنی [Objet propre] مقوم اولمق [Constituer] اوزره الده قالان « مجهول » ، اشیا میاننده اصل طریق علمی ساحه سنه کیره میه جک ویا بوآنه قدر کیره مه مش اولان ؛ یالکز ترکیب واختلاط مشخصی [Complexité concrète] ایچنده معلومنز اولابیلن ؛ تقسیمنده ده ، تحلیلنده ده قدرتمز یتین ؛ ماهیت [Essence] ویا علتی یالکز دلیل مجرد محض [Pur raisonnement abstrait] ایله کشف ایدیللمه بیلن قسمدن ؛ حاصلی « Indéterminé » یعنی امور غیر متعینه « دن » ، « لاتعین » دن ^[۱] عبارت اولمش اولیور . امر غیر متعین قابل تعین [Déterminable] یعنی شرائط وجودی (وجودینک موقوف علیهلری) طریق تجربه ساحه سنه داخل اولور اولماز بوموضوع فلسفه دن آریلوب علوم مثبتیه حیطة سنه کیرر . اوپله ایسه فلسفه تعین علمینک [Déterminisme scientifique] ^[۲] کک بالفعل [Actuellement] ، کک علی الاطلاق [Absolument] دائره شمولندن خارج قالان شیلرک ماعداسنی موضوع اتخاذایده میور : بوموضوعات برکره تجربه [Expérience] وحساب [Calcul] طریقله علمه مال ایدیلدیمی ، آرتق فلسفه آنلرک یا قاسنی بیراقیر . وبوندن طولانی ده کیتدکجه فلسفه ساحه سنک ، ساحه علمک توسعی نسبتنده طارالمقده اولدینی کورولور . حتی بوفلسفه ساحه سنک -

[۱] Déterminé کلمه سی فرانسزجه ده هم « معین » ، هم « موجب » معناسنه کلیر . بوتقدیره کوره Indéterminé کلمه سی ده هم « غیر معین » ، هم « غیر موجب » معنالینه کله بیلیر . بوتعریفی التزام ایدنلرک Indéterminé دن قصد ایتدکلری معنی - مقاله نک برقچ صحیفه ایلریسنندن معلوم اولاجنی اوزره - هانکیسی اولدینی بیلنه مدیکندن وبولفظ مشککک هانکی معناسی علی وجه التعین قصد ایدیللمه تعریف حقنده سویلنه جک سوزلر دیکرینه صادق اولامیه جق وجه ایله تبدیل ایدیلک اقتضا ایده جکندن فرانسزجه لفظی متن ترجمه ده ادخال ایتکی ترجیح ایتدم . (یعنی) کلام تفسیرسیله درج ایتدیکم « امور غیر متعینه » و « لاتعین » تعبیرلری کله نک یالکز برمعناسنه کوره موقت برترجمه اولارق اورایه وضع ایدیلشد .

[۲] یاخود « ایجاب علمینک » (بوندن اولکی حاشیه ده مراجعت .)

غير معلوم وحتي لا يعلم اولدقلى ايچون بو اعتبار ايله علومك ساحه شموله كيرمكن ابا ايده جك موضوعلر اولماسه - كيت كيده هيچه منجر اولاييله جكي بر حد غائي تصويري [Terme idéal] بيله خيال ميال كوز اوكنه كله بيلير .

شو خلاصه ايتديكمز وجه ملاحظه قلود برنار [Claude Bernard] طرفندن « طب تجربيه مدخل » [۱] نام اثرنده پك واضح وپك قوي دلائل ايله تشریح ايديش اولوب بوفكر ونظرک، على الاكثر آكا طرفدارلق ايدن وياده طوغروسي عرض مطاوعت ايتمش كي كورونن فلاسفه آراسنده شيوعى هپ آنك سايه سنده در . بو بويوك فيسيولوجيا عالمي باقكز نه دييور :

« فلسفه ، علمي وجه ملاحظه نظرأ عقل بشرک مجهولي بيلمکه طوغرو ميل لايزالنه » [Aspiration éternelle] دلالت ايدر برشيدر . فيلسوفلر دائماً محل نزاع اولان « مسائله » [Questions en controverse] ياپيشيرلر . وعلومك حدود عيلاسي اولان يوكسك « ساحه لردن آيريلمازلر . اونلر بو طريق ايله فكر علمي [Pensée scientifique] يي « جانلاندير ايجق بر حركتك او كا انتقال وسرايته باعث اولورلر . امور متعينه [Le déterminé] لاينقطع علمك حيطه سنه كيره كلكده اولديغنه كوره فلسفه يه خاص اولان موضوع « - فلسفه يه ويرديكم معنای مقيده [Sens restreint] نظرأ - يالكز امور غير متعينه » [L'indéterminé] دن [۲] عبارتدر .

قلود برنارک بو عباره سي معني داردر . لکن اوندن اولده بر فيلسوفينه بوفكر ونظري ادراك ايله شرح وبيان ايتمشدر . حتي بورأيك طرز بيان واطهارنده فيلسوفك علمدن ده ا زياده تقانت [Précision] كوسترمش اولماسي ده آريجه جالب دقتدر . بوفيلسوف يعني ته اودور ژوفروا [Théodore Jouffroy] ديمشدي كه :

« علوم جزئيه [Sciences particulières] تدريجاً تكون وتعدد ايتدجه وقيله « موجود اولان ايلك علمك [Science primitive] مجموع موضوعنه [Objet total] داخل اولان بعض موضوعات او ايلك علمدن ياواش ياواش طي ايديلدي . بو موضوعاتك « طبي ده محضا ده ا اي معلوم اولمالرندن نشأت ايتمش اولديغي ايچون بالنتيجه بو ايلك

[۱] Introduction à la médecine expérimentale.

[۲] بوراده ده Déterminé « امور متعينه » و « امور موكجه » ، Indéterminé « امور غير متعينه » و « امور غير موكجه » معنالرينه كله بيلير .

« علمك اجزاسی اولارق الده قالان موضوعات ینه ظلام ابهام ایچنده قالب طور دی .
 « بر صورتده که هر دورده فلسفه نك موضوعی علم بشرک مجموع موضوعی ایچندن مبهم
 « ومجهول قالان قسمندن عبارت قالمش اولدی .

« او حالده فلسفه ندر ؟ فلسفه هنوز هیچ بر علمه موضوع اولامامش شیلری
 « کندینه موضوع ایدین علمدر . فلسفه تماماً او کر نیلمه سی چاره سنی عقلك [Intelligence]
 « هنوز کشف ایدمه مش اولدیغی بوتون بومجهولاته عائد اولان علمدر . فلسفه مجموع علم
 « متعینك آرتیغیدر . فلسفه امور مبهمه [l'obscur] ، امور غیر متعینه [L'indéterminé] ،
 « امور مجهوله [L'inconnu] علمیدر .

« او حالده فلسفه ده کی جهت وحدت [Unité] نرده قالیور ؟ بو بر جهت وحدت
 « حقیقه [Unité réelle] دکل ، یالکز بر جهت وحدت ظاهریه و وضعیه [Unité de
 « couleur et de situation] دن عبارتدر . فلسفه نك بوتون موضوعاتی بیننده مشترک
 « اولان بر جهت وارسه اوده بو موضوعاتک مبهم ومجهول اولماسندن عبارتدر .

« او حالده فلسفه ده نه یاپمالی : نفسک شیمدی یه قدر فرقنده اولقسزین یاپدیغی بوندن
 « صوکرده - فقط بیله بیله - یایمقده بردوام اولمالیدر . اسمی « فلسفه » اولاجق ، جهت
 « وحدتی ایله موضوعی قابل تعیین اولابیله جک بر علم آرامق خولیای خامندن وازکچوب
 « وعرض ایتدیکی مبهم وغیر محدود مفهومات کلیه [Concepts] ایچندن یکی یکی برطاقیم
 « علم موضوعاتی استنباط ایتکه چالیشوب بوموضوعاتی دها بویوک برصراحت ویقین ایله
 « تتبعه مؤدی اولابیله جک طرق مخصوصه توصلی تعیین ایتلی وبوصورتله یکی یکی برطاقیم
 « علوم جزئیه [Sciences particulières] یی میدانه چیقارمالیدر .

« ژوفر وآنك ، علمك موضوعی امور متعینه در ، مایعلم [Le connaissable] در ؛
 « فلسفه نك ده موضوعی امور غیر متعینه در ، امور مجهوله در ، لایعلم در دیمکه شیمدیکی ارباب علمك
 « مقبولی اولان وجه ملاحظه یی هر کسدن اول ناصل بر نظر صریح [Netteté de vue] ایله ،
 « ناصل بر متانت نفس [Fermeté d'esprit] ایله کشف ایتدیکنی کوریورسکز . بوفیلسوف
 « بووجه ملاحظه یی مصادف اولمش وبرآراق بویله بر نظره طرفدار اولمشدی . لکن
 « بوندن پك چابوق رجوع ایتدی . رجوعنك ده اسبابی شونلردر : اولاً فلسفه نك
 « بوسبوتون سلبی اولان بوتعریفی [Définition négative] نفسك فطری [Naturelle]
 « بر مقاومتنه مصادم اولیوردی . اونك نفسی یالکز فلسفه یی ترکیب ایدن علوم آوسانده

دكل ، بوعلومك موضوعلری آراسنده ده وجودی [Positif] ، غير عدمی [Non négatif]
 بروصف ممیز مشترک [Caractère commun] بولونديغنه محسب الغریزه [Instinctivement]
 اعتقاد ایدیوردی . ثانیاً بوتعریف لغت [Langage] ایله مسلمات عامه [Sens commun]
 ملکات و اعتیاداتنه [Habitudes] ده مصادم اولیوردی . زیرا بونلر خاصه فلسفهیه
 عائد متعین بعض موضوعاتک فرض وجودینی مستلزمدرلر . ثالثاً فلسفه ده کی جهت وحدت
 صرف عدمی و صورتی [Formelle] فرض ایدیلدیکی تقدیرده علوم فلسفه نك هربری
 (آرقاداشلرینه نظراً) مستقل ، قابل تفریق و یالکز سوق تصادفله بر آرایه کلمش برر
 عضو [Membre] منفرد اولمق لازم کلیرکه نفس الامرده [En fait] علم النفس ، علم
 منطق ، علم اخلاق و حتی علم مابعدالطبیعه بالعکس غیر محسوس بر صورتده یکدیگره
 ملتحم اولاجق [Se souder] وجه ایله متلازم ولا ینفکدرلر . دنیا ده اک کوچ برایش
 وارسه اوده بوعلومی یکدیگردن (تفریق و) افراد [Isoler] ایتک ایشیدر .

مع ذلك بز علمانك ، فلاسفه نك شهاداتی بر طرفه بر اقامده یوقاریکی مذهبی
 [Doctrine] بذاته نظر ملاحظیه آلام . بو مذهبه شبهه سز بر شمه صواب [Verité]
 واردر . فی الواقع کافه علومک بدایتده « فلسفه » دینیلن برتک علمک دائرة احاطه سی ایچنده
 اولوب یاواش یاواش یکدیگردن آیریلش اولدقلری تاریخی بروجه ملاحظه [Point de vue]
 ایله غیر منکردر : اک اول و حتی ازمنه قدیمه ادواری ایچنده فلسفه دن تمایز ایدن ریاضیات
 اولمشدر . آندن صوکره صیره علم نجومه (هیئته) ؛ ده صوکره لری ده فیزیقه ، کیمیایه ،
 فیزیولوژیایه ، ... الخ کلمشدر . دیمک که واقع حال حقیقه دیدکلری کیدر . نزاع
 و مناقشه واقعه نك آنجق امر تفسیرینه تعلق ایدر . فی الحقیقه بدایتده علوم جزئیهدن
 هر برینک کندینه خاص برر موضوع معین و محدودی اولماقله و بوموضوعلر بوندن
 طولانی فلسفه موضوعنه ملتبس اولمقله [Se confondre] فلسفه نك ده ایشی ترس
 طوتارق کندی موضوعنی اونلرک موضوعاتیه ملتبس قیلماسی لازم کلز . بالعکس دینیه
 بیلیرکه بوعلملر فلسفه دن آیریلیرکن زمان افتراقه قدر (کندی موضوعلری ایله) ملتبس
 و مخلوط اولان فلسفه موضوعنی تجرید و استخلاص [Dégager] ایتمشدر . بوعلملر
 (فلسفه دن آیریلمقله) فلسفه یی فقیرلشدیره جق یرده آنی قورتاریورلر دیمک اولادر .
 هر ایکی صورت تعلیل و بیانک [Explication] بر حکم اوتلی ایله [A priori] محق

[Légitime] اولدینی بدیهیدر . بناءً علیه واقعک بویه اولماسی بذاته لهددهده ، علیهددهده حجت اولاماز .

بونک اوزرینه ، بز آرتق فلسفه یی تاریخنه نظراً دکل ، ذاته نظراً ملاحظه ایدلمده جهت وحدتی صرف موضوعات عدیده نک بر آرایه کلمه سندن تکون ایتمش [Collective] اویدورمه ، مجعول [Factice] بر جهت وحدتیدر ؟ آنی ترکیب ایدن علوم مختلفه بیتنده کی رابطه عدم تعین ایله مجهولیت کی عدمی ، سلبی بر رابطه دنی عبارتدر ؟ بو علومک ، هنوز تکون وتأسس ایدمه مش علوم اولمقدن باشقه بروصف ممیزلری [Caractère distinctif] یوقیدر ؟ بورالرینی آراشدیرالم . وقتیه بو علومی برلشدیرن ، برعد ایتدیرن شی وجودی بر رابطه ، بالفعل موجود [Effectif] بر جهت وحدت ایدی که اوده [اجزای] کائنات [Univers] آراسنده کی جهت وحدتدر . وحدت علمی استلزام ایدن وحدت کون ایدی . شبهه سز علوم خاصه [Sciences spéciales] ده تدریجاً شو کورولن ترقیات حصول بولدجه بو علوم مرکز لرینه یعنی فلسفه یه باغلی قلامیه جق درجه ده کسب اتساع وتقسیم اعمال دستورنجه افتراق ایتک ایجاب ایدیوردی . افتراق ایدرکن ده علم مجموع [Science totale] ایله متقابل بروضه دوشیورلردی . لکن بو تقابل واضحک مبهم ایله ، معینک غیر معین ایله تقابلی قیلدن دکل ، خاصک [Le spécial] عام [L'universel] ایله جزئینک کلی ایله تقابلی نوعندن برتقابلدور . علوم خاصه فلسفه دن آیریلنجه فلسفه ده بالمقابله تحریات و تتبعات مخصوصه دن قورتولیوردی . لکن وصف ممیز اولیسی [Caractère primitif] اولان کلیتی [Universalité] هیچده الدن براقدینی یوقدی . حقیقت ، شلینگ [Schelling] ایله هه گل [Hegel] وحتى - دها ایلری یه کیده لم - هربرت اسپنسر [Herbert Spencer] فلسفه لرینک احاطه ، وسعت و ثروت موضوعه تالس [Thales] ویا افلاطون ایله ارستطالیس فلسفه لرندن کری قالیر نه سی واردر ؟ هربرت اسپنسرک فلسفه سنده عینیه ارستطالیسک فلسفه سنده اولدینی کی بر مبحث کیان [Cosmologie]^[۱] ، بر علم حیات [Biologie] ، بر علم النفس ، بر علم اجتماع [Sociologie]

[۱] عالم معناسنه یونانجه Kosmos لفظندن مجعول اولان ، Cosmologie , Cosmogonie Cosmographie کلمه لرینک هر اوچی ده « علم عالم » معناسنه برر علم اسمی ایسه ده موضوعه لرنده مغایرت واردر .

علم هیئتک مقدمه سی مشابه سنده اولوب بزده اسمی ترجمه ایدیلهمیه رک « قوزه و غرافیا » دییه عیناً قبول ایدیلن Cosmographie یه « علم رسم عالم » دیسه ک پک موافق بر ترجمه سنی یامیش

یوقیدر؟ حال بوکه علوم خاصه کسب استقلال ایتدکجه فلسفه فقیرلشمش اولایدی ایش بویله اولماق لازم کلیردی. علوم فلسفیه‌ی یکدیگره ربط ایدن وصف میز مشترک (یعنی جهت وحدت) شبهه‌سز مه‌م‌ده اولابیلیر، مشکل‌التعین‌ده اولابیلیر. فقط بوندن طولای‌ده: «بوجتت وحدت مجهول و غیر متعیندر»، هیچ اولمازسه «غیر متعین» لفظنه ابتدای امرده ویرمک ایسته‌دکلی صرف عدمی اولان معناه «غیر معیندر» دینیه‌مز. بالعکس همان همان دییه‌بیایرکه فلسفه، مستعمراتنک متوالیاً احراز استقلال ایتمه‌سیله دوچار فقر اولمقدن اوزاقدیر. زیرا اوده بر وطن اصلی [Mère patrie] کی کندی

اولورز. بوراده کی «رسم» Description دیمکدر. علم هیئتک، منظومات فلکیه‌نک حرکات وابعادنی مدبر اولان قوانیندن باحث اولان قسمنه Astronomie mathématique یعنی «هیئت ریاضیه»، عوالمک مواد مقومه و مرکبه‌سندن بحث ایدن قسمنه Astronomie physique یعنی «هیئت طبیعه»، حرکات وابعادک تعلیلاتنه عائد نظریاتدن باحث اولان قسمنه Mécanique céleste یعنی «میخانیک سماوی» دینیر. «علم رسم عالم» نامنی ویرمک ایسته‌دیکم قوزموغرافیانک غایه‌سی ایسته بواوچ قسمده کی معلومات اساسیه‌ی علوم فیزیقیه و ریاضیه‌دن یالکیز بعض معلومات ابتدایه اقتباسیله تشریح ایتمکدن عبارتدر.

Cosmogonie خلقت و تکون عالم نظریاتی کندینه موضوع ایدین علمدرکه تورانک اولنده کی «سفر التکوین» [Genèse] ک باش طرفلری نوع دینیسنک نمونه‌سی اولدینی کی لاپلاس [Laplace] نظریه‌سی ده غیر دینی نوعنک بر نمونه‌سیدر. بوکا «مبحث تکوین عالم» ویا ساده‌جه «مبحث تکوین» دیسه‌ک موافق اولور. آنجق مثبت اله اولمایانلرک نظریاتنه «مبحث تکون عالم» ویا «مبحث تکون» دیمک متصدلرینه ده موافق دوشر.

Cosmologie ایسه عالم مادی [Monde physique] ی مدبر اولان قوانین کلیه علمیدرکه اوکا «مبحث کیان» ویا «علم مبحث کینونت» دیسه‌ک مناسب اولور. بو کونکی اصطلاحه کوره «مبحث کیان» دیدیکمز شی مابعدالطبیعه‌نک، عالم مادی علمنک اک کلی اولان مبادیسندن، مبادی طبیعتدن بحث ایدن جزئیدرکه اسکیدن Physique و بزده «علم طبیعی» تسمیه اولونان بو ایدی. نته‌کیم حالا علی‌الاکثر Philosophie de la nature یعنی «فلسفه طبیعت» نامیله یاد اولونمقددر. (Physique طبیعت [Nature] دیمکدر.) بو علمده اعیان موجوداتدن اک عمومی واک کلی بر طرزده بحث اولونور. بومبحثده عالم خارجی وارمیدر، یوقیدر؟ بو علمده کی اجسام نه در؟ ماده‌شی واحدیمیدر؟ متحدالاجزا [Homogène] میدر، یوقسه متغیرالاجزا [Hétérogène] میدر؟ عالم طبیعت ملامیدر، یوقسه آراده خلا وارمیدر؟ الی مالایتناهی (A l'infini) قابل انقسامیدر، دکلیدر؟ متصل [Continu] میدر، منفصل [Discontinu] میدر؟ قوت واحدیمیدر، متعددیمیدر؟ بقای ماده ایله بقای قوته [Conservation de la matière et de la force] متعلق میخانیک مبدثنه علم مابعدالطبیعه‌جه نه نظرله باقالیدر؟ حیات نه در؟ ماده‌نک خواصی ایله قوانین حرکتدنی عبارتدر؟ یوقسه ماده‌دن باشقه افاعیل آلیه [Fonctions organiques] ی تدبیر ایدن بر مبدأ نفسی ده وارمیدر؟ .. الخ کی سؤاللرک جوابلریله اشتغال ایدیلیر.

وحدتی محافظه و استبقا ایتدیکی حالدہ مستعمراتنک ثروتندن استفادہ ایتمش و مستعمراتندہ کی ثمراتنک اک مہملرینی کندینہ مال ایتشدرد .

بورایہ بر ملاحظہ دہا ضم ایدہ لم : فلسفہ Indéterminé علمیدر دیمککہ عجبا فلسفہنک موضوعی الحالہ ہذہ غیر متعین ایکن ایلریدہ تعین ایدہ جک یعنی وجود شانیلرینک بالتجربہ قابل تعین اولان شروطنہ ، موقوف علیہلرینہ [Conditions d'existence phénoménales] ارجاع ایدیلہ بیلہ جک موجوداتدرمی دیمک ایستہ نیلیور ؟ یوقسہ Indéterminé کلمہ سنی اختیار (Liberté) ، روح ، ذات باری تعالیٰ مفہوملری کبی ایجابی [Déterminisme]^[۱] و ہر کونہ شرط ظہوری بحسب الفرض و التعریف [Par hypothèse] نفی ایدن برشی معناسنہ می آلمق لازم کلیور ؟ بوراسی آکلاشیلامیور . برنجی تقدیردہ حالاً [Actuellement] غیر متعین اولوب ایلریدہ تعین ایدہ بیلہ جک - تعیر دیکرلہ - تجربہ مادیہ [Physique] متعلق اولاییلہ جک اولان بوکبی شیلرک فلسفہ حیطہ سندن چیقوب بر علم خاص تولید ایدہ بیلہ جکنی ادعا ایتک صحیحدر . ایکنجی تقدیردہ ایسہ بوکبی موضوعات علوم مثبتہنک ابدیاً خارجندہ قالا جقدر . فقط بو علومدن خارج قالمالری ہیچ بر علمہ موضوع اولامالرینی استلزام ایتمز . فلسفہنک جہت وحدتی برنجی تقدیردہ موقت ، ایکنجی تقدیردہ ایسہ متحقق [Réelle] اولمش اولور . دیمک کہ فلسفہنک کندینہ خاص بر موضوعی وارددر کہ اودہ [Indéterminé] یعنی وجود مادینک [Existence physique] شروطنہ ، موقوف علیہلرینہ رد وارجاعی ممکن اولامایان شیدن عبارتدر . بویلہ بر موضوعک بر ہیچ اولدیغنی ایسہ رأس نزاعہ بر حکم اولی ایلہ عودت و وجودک بر نوعندن یعنی مادی ، شانی و ظاہری [Phénoménale] وجوددن باشقہ وجود اولمادیغنی ادعا ایدیلہ دجکہ التزامہ یول یوقدر . بوموضوعاتک مجهول اولدقلرینی ادعا ایدہ رک اعتراضکدہ حکمی یوقدر . بوموضوعلر مجهول مطلق دکل ایمشلر کہ سرمایہ بحث اولیورلر . بر درجہ یہ قدر معلوم اولونجہدہ معلوم اولدقلری نسبتدہ موضوع علم اولابیلرلر . بودرجہ قبل البحت تعین و تحدید ایدیلہ مز . زیرا اونی تعین و تحدید ایدہ جک اولسہ اولسہ علمک کندیسی اولابیلر .

[۱] بورادہ « ایجاب » مصدر بمعنی مفعولدر . یعنی ترکجہدہ فعل مجهول مصدریدر کہ « موجب اولمق » دیمکدر . بونک مصدر بمعنی فاعلی (یعنی « موجب اولمق ») دہ ینہ « ایجاب » در .

بناءً علیه یوقاریکی تعریف علوم شته‌ده علی‌العاده مستعمل اولان انماط [Procédés] تتبع [۱] ایله کندیله‌ینه توصل ایدیله میوب باشقه صورتلرله ال‌ده ایدیله بیله جک مافوق‌المحسوس [Suprasensibles] و - شایع اولان تعیری قوللانام - مابعدالطبیعی [Métaphysique] برطاقیم موضوعاتک امکان وجودینی نفی ایده‌مز . نته‌کیم فلسفه حقنده کی تعریفی بومناقشه‌یه سرنامه اتخاذایدیلهن عالم شهیده بونی تسلیم ایدیور . قلود برنار دیورکه :

« بناءً علیه علمه حدود وضعه قالیقشاجق بر فلسفه‌نک وجودینه قائل اولامیه جغم کی کسینه خاص اولاره صیغه خارجنده کی مقایسه فلسفیه‌لی [Vérités philosophiques] »
 « رفع ونفی ایده‌جک بر علمک ده وجودینه قائل اولامام . علم صحیح هیچ بر شیئی رفع ونفی [Supprimer] ایتمز . او ، هنوز آکلامادیغی شیلره وقار وسکینتله ، تلاشسز اولارق قارشیدن باققله اکتفا ایدر بویله شیلری انکار ایتک آنلری یوق ایتک »
 « دکدر . کوزلری قاپایوب‌ده نورك عدمنه قائل اولمقدر . باشنی قوم ایچنده صاقلانجه تهله‌کی آتلاتدم وهمنه دوستن دوه قوشنک یاپدیغنی یامقدر . »

بو تعریفک ضدی دینیه بیله جک یکی بر تعریف ده‌ها آکا نوعاًما معارض کلیور . بویکی تعریفه کوره فلسفه آرتق اصل علومک سرحدلری [Confins] طوتوب ده‌ها اوته‌سنی یعنی امور غیر متعینه ومجهوله‌لی بیلدیرن بر علم عدمی وسلبی [Science négative] اولمقله قالمیور . فلسفه او بر یوزدن یعنی حقیقتک بری طرفندن اک عالی کلیت علمیه [Généralité scientifique] بی موضوع ایدیتمش [Représenter] وبو اعتبار ایله اک ابتدا کی جهت وحدتی حالا محافظه ایتمش برشی اولیور . بوکا کوره فلسفه ینه کائنات علمی اولیور . آنجق شو وارکه بوتون محتویاتی تألیف وترکیب‌لیله [Synthèse] کندیسنی وجوده کترین علوم جزئی‌دهن اقتباس ایدیور . اثباتیه مذهبک مالی اولان بوتصور موسیو ارنست رنه‌نان [Ernest Renan] طرفندن عبارات آتیه ایله شاعرانه برطرزده افاده ایدیلمشدر : « فلسفه

[۱] « نمط » کله‌سی حقنده قاموس ترجمه‌سنده شو عبارده بی او قویورز :

« (النمط) فتحین ایله ... واسلوب وطریقت معناسنه مستعملدر . يقال الزم هذا النمط ای الطریقه . ونوع وکونه معناسنده مستعملدر . يقال لیس هذا من ذلك النمط ای النوع ... »
 « جمی (انماط) و (نمط) کلور . نونک کسر یله . » اه .

ابن سینانک اشاراتنده بوکله اصطلاح اولارق کثرتله قوللانیلینی ایچون قبول ایدیورم . بر Procédé ک Methode لرینه « بر طریقک انماطی » دیسه‌ک کندی اصطلاحات شایعه‌مزدن آیریلامش اولورز .

« اويله بر غرايت عرض ايدر که هم وار ، هم يوق اولديغی همان همان عینی درجه قوتله ادعا
 « اولونابيلير . وجودینی انکار ایتک عقل بشری [Esprit humain] سریر سلطنتدن
 « خلع ایتکله برابر در . بر علم ممتاز اولارق وجودینی تسلیم ایتک ایسه زمانزده جاری
 « اولان تبعات علمیه ده کی میل عمومی ایله تصادمی [Contredire] التزام ایله مکدر . فلسفه یه
 « بر علم دیمکدن ایسه بوتون علومک بروجهیدر [Côté] دیمک اولادر فلسفه توایل
 « [Assaisonnement] ^[۱] قیلندندر که یالکز باشنه برطعام دکدر . فقط اونسزده بوتون
 « یمکدر طاتسز اولور ؛ فلسفه نک علم اولمادیغی ، بوتون علومک نتیجه عامه وکلیه سی
 « اولدیغی ، هر شیئک ذاتنده مندمج صوت ونور ، جمله اشیادن منتشر اثر ربانینک

[۱] Assaisonnement و - جمع صیغه سیله - Condiments کله لری طوز ، بیر ، صوغان ،
 صارمساق ، زیتون یاغی ، سرکه کبی طعامه چاشنی ویره جک شیلره اطلاق اولونور که بونی ترکیه ده
 افاده ایده جک لفظی بیلیمورم . فونسغریوک « مبادی فلسفه دن علم النفس » نده ده ره نانک بو عبارت سی
 منقول اولوب طبعی قریباً ختامه ایره جک اولان ترجمه سنده - « توایل » کبی غیر معروف برکله یی قونالماق
 ایچون - اصلدن بر آزانحراف ایدهرک : « فلسفه یمکک طوزی بیبری کیدر » دیمشدم . شیمدی ایسه
 بویکی فرانسزجه کله یه لسانزده بر مقابل بولوندورمغه محتاج اولدیغیزی کوریور و بواحتیاجی اظهار
 ایچون بوافظلری افاده یه بزده کی « بهار » لفظندن ده اقرب اولان « توایل » ی استعمال ایدیورم .
 قاموس ترجمه سنده :

« (التایل) صاحب و هاجر وزنلرنده و (التویل) جوهر وزننده ابزار الطعام معناسنه در که تجربه
 « حوايجه دینور . فلفل و کمون و سائره کبی که تلاذیذ طعام ایچون وضع اولنور . جمعی (توایل)
 « کلور . شارح دیر که (توایل) (حوايج) دن اخصدر . توایل تلاذیذ ایچون وضع اولونان
 « ابزار در . » اه

شارحک عبارت سنده (حوايج) حاجتک جمیدر که ینه مترجم عاصم افندی عاٹد اولدینی ماده ده
 فارسیده کی (بایسته) و ترکیه ده کی (کرکلو) مقابلنی یازیور .
 (ابزار طعام) ده - قاموسک افاده سنه کوره - او معنایه در : « (البزر) .. تجربه حوايجه
 « دینور . بیر ونخود و کمون و سائره کبی . تایل معناسنه . بونک جمعی (ابزار) و (ابازیر)
 کلور . » اه . قاموس ترجمه سی .

بناءً علیه Assaisonnement ایله Condiments ایچون « توایل » ایله « ابزار » ک هر هانکیسی
 اولسه استعمال ایدیله بیله جکدر . آنجق طعامه چاشنی و یرمک معناسنه کلن Assaisonner فعلنه ده
 مقابل آرادیغیزی ایچون برنجیسنی ترجیح ایدیورز . نته کیم ترجمه قاموسده :

« (التیل) جبل وزننده ... و تجربه یه تایل قومق معناسنه در . يقال تیل القدر اذا جعل
 « فیها التایل .

« (التبیل) تفعیل وزننده و (التوبلة) حوقلة وزننده و (المتابله) مفاعله وزننده بونلرده
 « تجربه یه تایل قومق معناسنه در . يقال تیل القدر وتوبلها وتابلها اذا جعل فیها التایل . » دینیلور .

« [Ether divin] اهترازی اولدیغنی اعلان ایتک اونی انکار شویله طورسون رتبه نجاتنی
« اعلا ایتک دیمکدر . » [۱]

بو تعریف لایقيله آکلاشیلیرسه اصل فلسفه رینه ملکه فلسفه [Esprit philosophique]
تسمیه ایدیلن شیئی اقامه ایتک مقصدینی متضمن اولدیغنی فرقه واریلیر . بو تعریفه کوره
قیمتی اولان شی فلسفه دکل ، ملکه فلسفه ، تفلسف [Le philosophe, τὸ φιλοσοφῆν]
اولمش اولیور . بو حسابجه فلسفه هرشیده او شیئک متضمن اولدیغنی مفهوم کلی بی ، هرشیئی
جانلاندیران معنایی [Pensée] ، بوتون شئون کائنات ایله ارتباطی اولان رکن خفی
[Élément caché] بی تحرییه بر میل [Tendance] ؛ حاصلی امور واقعینی اوکر نمکله
اکتفا ایتوب بومورک مدلول معنویسنی [Signification idéale] آراشدیران ملکه
تأمل اولیور دیمکدر . آرتق فلسفه بوتفکر [Pensée] ؛ فیلسوف ده متفکر [Penseur]
متدبر [Méditatif] ، منتقد [Critique] اولان کیسه دیمکدر .

بونظرکده اولکیسی کی کندینه کوره بر قیمتی وحق و صوابدن نصیبی وارددر . شبهه سز
بوده وجود فلسفه نك معظم وجوهندن بریدر . فلسفه ، کندی قلمرو خاصندن
[Son domaine propre] قطع النظر متعین و قابل ادراک [Saisissable] بر موضوعه
همان همان صاحب اولمقسزین ده « ملکه فلسفه » حیثیتله ینه پایدار اولابیلیر . بووجه
ملاحظه یه کوره هریرده فلسفه وار . علمده فلسفه وار ، ادبیاتده فلسفه وار ، صنعتده
فلسفه وار . فیلسوف اولماق هیچ بر بویوک عالم ، هیچ بر بویوک صاحب قلم یوقدر .
فلسفه نفس فکرت [Pensée] در . و بو حیثیتله مفکره [Pensée] نك بوتون اطوارنده
[Modes] حاضر و موجوددر . بناء علیه اونی بوتون علومک تابلی دییه کوسترمک ،
هرشیئک ذاتنده مندمج اثیرک اهترازی دییه طانیتمق ، قدرینی تنزیل ایتک شویله طورسون
بالعکس قیمت علیاسنی اظهار ایتک دیمکدر .

لکن ایشی دها آرشاعرانه بر نظرله ودها بویوک براتقان ایله ملاحظه ایدنجه نفسه شو
ایکی سؤال توجه ایدر : اولاً اگر فلسفه اولمیه یدی ملکه فلسفه ینه موجود اولاجقمیدی؟
ثانیاً ملکه فلسفه موجود اولونجه فلسفه نك وجود بولماسنه امکان وارمیدر؟

۱ — دنیایه نه برسقراط ، نه بر افلاطون ، نه بر ارسططالیس ، نه بر اپیکور ، نه بر
قارنه آد [Carnéade] ، نه بر پلوطن [Plotin] وحتی نه بر ده قارت [Descartes] ،

نہ بر لایبنیچ [Leibnitz]، نہ بر مالبرانچ [Malebranche]، نہ بر اسپینوزا [Spinoza]، نہ بر قانت [Kant] کلمش بولونسون۔ ظن ایدر میسکز کہ فلسفہ صرف بر ملکہ تعمیم [Esprit Généralisateur]، صرف بر ملکہ تدبر وتأمل حیثیتہ وجود بولابیلسون؟ اونو تمامی فلسفہ علومدن طوغمش دکل، علوم فلسفہدن طوغمشدر۔ فلسفہ ابتدای امرده لذاتہا [Pour elle-même] مہد ظہورہ دوشمشدر۔ وعلوم جزئیہ بی، بوتون کائناتی احتوا ایدن موضوع اولیسنی [Objet primitif] بالآخرہ تقسیمہ اوغراتدقدن صوکرہ تولید ایدہ بیلمشدر۔ ہر حالہ دہا اول علم کلی [Science universelle] صفتیہ موجود ایدی۔ وملکہ تعمیم وتأملدن، جلی وظاہرک [L'apparent] آلتدن خفی وکامنی [Le caché] کشفدن عبارت اولان شوملکہ فلسفیہ دینیلن شیئی ایجاد واستبقا وتغذیہ ایتہ سی بوصفتہ واقع اولمشدر۔ شبہ سز بوملکہ بالآخرہ کنندی منبعندن آیریلوب اصل فلسفہ نک خارجندہ اولمق اوزرہ کاه تاریخہ، کاه علومہ، کاهیجہدہ حیاتہ منطق اولارق مستقلاً وکندی نام وحسابنہ بقایاب اولابیلیر۔ لکن بوملکہ فلسفیہ فلسفہ لر وجود بولامش اولایدی موجود اولابیلیر میدی؟ وفلسفہ لر فیابعد آرتق اورتہدن قالقارسہ بقا بولابیلیر می؟ موضوع بحتمز اصل بومسئلہدر۔

شیمدی بالذات علمک دہ نفع وفائدہ سنی حساب ایدہ رک ملاحظہ ایدہ لم۔ علی الاکثر علم دہا طوغروسی بعض علما مسائل فلسفیہ بی مبہم، غیر صریح غیر متعین واصل علمک ساحہ تتبعاتنہ صیغماز شیلر اولدقلرندن طولایی حذف والغا ایتکدہ علمک فائدہ سی واردر ظن واعتقادندہدر۔ حال بوکہ علم (دہا طوغروسی ارباب علم) کنڈیسنک دہ باشندہ طبقی فلسفہ نک کیریشدیکی جدالہ بکزر بر جدال بولونڈیغندن غفلت ایدیور۔ بوجدال علمک زمانمزدہ کی ملکہ عملیہ [Esprit pratique] ومہنیہ [Industriel] یہ، اثباتیہ ملکہ سنہ [Esprit positif] قارشى اولان جدالیدر۔ ملکہ علمیہ ملکہ فلسفیہ یہ نہ قدر معارض [Opposée] ایسہ بوملکہدہ علمیہ یہ او قدر معارضدر۔ خلاصہ امور متعینہ علمی [Science du déterminé] - تعیر دیکرلہ - علم مثبت ایلہ غیر متعین علمی [Science de l'indéterminé] - تعیر دیکرلہ - فلسفہ آراسندہ کی نزاع نہ ایسہ علم محض [Science pure] ایلہ علم تطبیقی [Science appliquée]، علم نظری [Science théorique] ایلہ علم عملی [Science pratique] بیندہ کی نزاعدہ عیناً اودر۔ عالمی علی الاکثر فلاسفہ یہ قارشى قیامہ سائق اولان امور محققہ [Le réel] ومشخصہ [Le concret]

ذوق نه ايسه تطبيقچيلري [Praticiens] علمايه قارشى قيامه سوق ايدنده ينه اودر . نظريات محضه [Théorie pure] نه يه يارار ؟ ايشته مادي آدملىك [Hommes positifs] ، ايش آدملىكنك ، صناعات مهنيه ايله زراعت اربابنك ، ... الخ چيقاردقلىر صيحه استفهام ! فلسفه علم منطق ايله علم اخلاق ساحه لرنده ايتديكى خدمتلىر اشهاد ايدرك كندينى ناصل مدافعه ايدوب ظور يورسه علمك ده تطبيقات و عملياته ايتديكى خدمتلىر اشهاد ايدرك كنديسى ينه بر درجه يه قدر مدافعه ايدوبيله جكنه شهبه يوقدر . حتى بين الناس انتشاره موفق اولماسى ده بوسايه ده در . لكن تتبعات علميه ايجندن تطبيقات عمليه سى اولمايان نه لر وار ، نه لر ! ذاتاً علمك فائده عمليه يي اشهاد ايتمه سى اهل علم اولمايانلره قارشيدر . و كنديسى ماده مدافعه ايدوبيلمك ايجوندر . يوقسه اساساً عالم اولان كيمسه نفس علمك ، يعنى حق محضك [Vérité pure] ، حق اتم و اكملك (Vérité idéale) فائده سندن باشقه سنى دوشونديكى يوقدر . اويله ايسه بن بوعلمايه دونوب صورارم :

بوفائده نظريه [Spéculatif] وكماليه [Idéale] نك آرانمغه دكربرشى اولديغنى بذاتها ملحوظكز اولان مفكره نك شرف و اعتبارى نامنه دكل ده نه نام ايله اثبات ايدوبيليرسكنز ؟ « علم من حيث انه علم [Science en tant que science] » تصورىنك وجودى بيله نفس غلمدن دها عالى مبادى ايله مدافعه اولونمق ايستر . الحاصل عملى اختراعات ملكه سنى تقويه و تغذيه ايدن ملكه علميه اولديغى كى ملكه علميه يي جانلانديران ، تقويه ايدن ده ملكه فلسفيه در . علم ، فلسفه يي بر هوا ايتمكه كندينى ده بر هوا ايتمش اولور .

علم جهندن فلسفه يه قارشى توجه ايدن هجوم انتقادك عيى بالذات علمك ايجنده ده ظاهر اولمقده در . نته كيم علمك غايه كماله وارمش قسمى اولوب وقتيله ديكر بالجمله علوم اوزرينه تفوقنى بحق طانيتمش اولان رياضيات بوكونكى عمومى كهيالق دورنده علوم تجربيه محضه نك تهديدى آلتنده بولونيور . علوم تجربيه ده علومك فلسفى قسمنى مصور اولان [Représenter] تصورات كليّه نظريه [Conceptions théoriques] تجريب محضك [Expérimentation pure] تحت تهديدنده در . علوم طبيعیه [Sciences naturelles] ده ده بويوك نظريات فلسفيه ، حادثات و شؤنى اوست اوسته ييغمقندن باشقه برشى آرامايان ملكه تجربيه [Esprit empirique] نك پك صيقى بر تضيقى آلتنده در . كوروليوركه هر شیده امور عامه و كليّه [Le général] دوچار تعرض اولوب امور خاصه [Spécialité] يه يعنى خصوصى اولان شيلره طرفدارلق شوق و آرزوسى ايله سينديريلمكده در . ديمك كه

عملی برنوع مادیلکک [Positivisme] هجوم واستیلاسنہ قارشی علومک کندی کندیلرینی۔ مدافعہدن عجزی وارایمش۔ او حالہ اصل فلسفہ محو اولاجق اولورسہ بونلرک یالکز باشلرینہ ملکہ فلسفیہ بی دہ مدافعہدن عاجز قالاجق لری اولویتدہ قالیر۔ فلسفہ نک سقو طی ملکہ فلسفیہ نک، بونک دہ سقو طی آرقہدن ملکہ نظریہ [Esprit spéculatif] نک سقو طنہ وریاضیات عالیہ [Mathématiques transcendantes] ایلہ فیزیک و حیات علملرندہ کی انظار عالیہ [Hautes spéculations] نک وحتی کوندن کونہ عملیات و تطبیقاتک معروض استیلاسی اولان ملکہ علمیہ نک بیلہ ترکنہ منجر اولور۔ اولیہ ایسہ فلسفیہ بی ابقا و محافظہ ایتک بوتون علومک فائدہ مشترکہ سی اقتضاسندندر۔ علومک، مدافعہ نفس ایتک غائلہ لری۔ او قدر طاشقیندرکہ فلسفہ ایشلریلہ دہ اوغراشمغہ احتیاجلری یوقدر۔

۲۔ ایکنجی سؤالمر شوایدی : شاید بر علم ممتاز و مستقل اولق حیثیتیلہ فلسفہ یوق اولسہ دہ ملکہ فلسفیہ پایدار اولوب قالسہ عجبا بوملکہ قیصہ اوزون برمدتن۔ سوکرہ کندیسایلہ برلکدہ نفس فلسفیہ بی، اصل فلسفہ دینیلن شیئی اوتہدن بری هانکی هیئت اوزرہ وجود بولمش ایسہ ینہ او هیئت اوزرہ بلا تخلف [Infailliblement] اعادہ ایتزمی ؟ مثلاً زمانمزدہ کی انتقاد و مادیت ملکہ سنک [Esprit critique et positif] اثری اولارق بالجلہ انظار فلسفیہ [Spéculations philosophiques] نک صورت مطلقہ دہ۔ احما ایدیلدیکنی فرض ایدہ لم۔ دلیلی محسوس [Sensible] بر حالہ افراغ ایچون افلاطوندن زمانمزدہ قدر یازیش نہ قدر آثار فلسفیہ وارسہ جملہ سنی۔ عمرک اسکندریہ دہ یاپدینی کی۔ [۱] قوجہ براوجاق اوزرینہ قویوب یاقالم دہ ینہ ملکہ فلسفیہ باقی قالیور دیہ لم :

[۱] مشهور اسکندریہ کتبخانہ سنک عمر رضی اللہ عنہک امریلہ یاقیلدینی حقندہ کی روایت مشهورہ وغیر ثابتہ یہ مؤلفک اینانوب اینانمادیغنی بیلیمورم۔ سیاق کلامندن ظاہراً بوکا قائل کی کورونیورسہ دہ ہر حالہ مقصدی تمیل اولدینی ایچون طوغرو، یاکلش بوتون اوروپالیرک وحتی خرستیان مؤلفلرک روایاتہ بوخصوصہ دہ اعتماد ایدن برچوق مسلمانلرک ذہنہ یرلشمش بروقعہ بی۔ صحتی التزام ایتکسزین محضاً مثانی جالب نظر بر حالہ افراغ ایتک ایچون سرد ایتمش دہ اولابیلیر۔ بوروایت مکذوبہ بی دلائل تاریخیہ ایلہ بالذات چوروتہ بیلہ جک درجہ دہ تاریخ ایلہ توغلم اولمادیغنی ایچون بوجہتی بزده کی علم تاریخ متخصصلرینہ بر اقرارق یالکز یکی لاروس آنسیٹلوپہ دیسنده کی عبارات آتیہ بی نقل ایلہ اکتفا ایدہ رم :

« اسکندریہ کتبخانہ سی بطلمیوس سوتر [Ptolémée Soter] طرفندن اسکندریہ نک بروخیون [Bruchion] محلہ سنده تأسیس ایدیلن مشهور کتبخانہ اولوب ایلک حافظ کتبى « [Conservateur] فالرلی « دہمتریوس [Démétrius] » اولمدر۔ بو کتبخانہ نک کرک اصل

ایشته بن ادعا ایدیورم که بوتقدیرجه دخی ملکه فلسفه تابدايتدن اعتباراً شیمدی یه قدر نه یایمش ایسه اونى يکى باشدن یایاجق ویالکزر علوم مختلفه یه خاص اولان مطلوب الحل مسائلک حدودی ایچنده محصور قالامیه جقدر. او، ینه بومسائل خاصه نك فوقه چیقاجق، مفکره نك طبیعت وماهیته، کائناتک مبدئنه، علی العموم جمعیت بشریه نك تابع اولدیغی قوانینه قدر تعالی ایده جک، يکى باشدن ینه بر فلسفه اولی [Philosophie première]، بر علم النفس [Psychologie]، بر علم منطق، بر علم اخلاق وجوده کتیره جک، حاصلی تمام بر فلسفه یی یکیدن یایوب قوراجق، تاریخچه کچمش بویوک فرضیاتک [Hypothèses] کافه سنی یکیدن اورته یه آتاجق، خلاصه یی قیلیمش نه وارسه هپسنى یکیدن انشا ایده جکدر. يکى، یکیدن باشلا یاجق اولدقدن صوکره بونلرک هپسنى ییقمق ایچون اختیار کلفته نه حاجت؟ ديمک که فلسفه نك ملکه فلسفه ایله اتصال وارتباطی وارایمش. فلسفه ملکه فلسفه نك یا نتیجه وثمره سی [Conséquence] ویا اصل و مبدئى [Principe] در. یا اونى طوغورور، یا اوندن طوغار. (ملکه فلسفه نك لزومنه قائل اولوب ده نفس فلسفه یی زائد عد ایدنلرک [سوزی] «فلان کیمسه ده جاذب و جالب نظر [Intéressant] اولان شی حسیدر. فقط عضلاتی، کیمکلری، آتی هیچ برشی دکل» ديمک قیلندن برسوزدر. صانکه متحقق بر جسد [Corps réel] اولمقسزین حسنک تحقنه امکان وارمش کبی. ایشه یوقاری یه آلدیغمز تعریف ده فاسفه یی پک یوکسک بر موقعه چیقاریورده بر جسد متحقق (یعنی وجود حقیقی سی) اولدیغی انکار ایدیور. بوتون جوهری [Substance] نزع ایدوب اثر منطبعدن [Empreinte]، کولکه سندن [Reflet] باشقه هیچ برشی ابقا ایتیمور. بناء علیه فلسفه یی بر طعام عد ایتیمور ده توابل قیلندن طوتمق مذهبی بر نظر قاصرو سطحیدن

« بروخیون بناسنده وکرك - آرزمان ایچنده اوچ یوز بیکه قدر کتابی احتوا ایدن - سه راپیون [Sérapéon] ده کی ملحق بناسنده یدی یوز بیک جلد قدر کتابی واردی. برنجیسی (یعنی بروخیونده کی کتبخانه) قیصر اسکندر یه مستولی اولدینی زمان یاندی، کول اولدی. ایکنجیسی (یعنی سه راپیون کتبخانه سی) ایسه بر مدت صوکره آنطونیوسک قله اوپاترایه اهدا ایتدیکی بر غمه حکمدار لرینه مخصوص کتبخانه نك محتویاتی ایله کسب ثروت ایتدیه ده ۳۹۰ سنه میلادیه سنده « مشرکلرله خرسیتیانلر آراسنده تگون ایدن مجادلات اثناسنده محو اولدی. ۶۴۱ سنه میلادیه سنده « عربلر اسکندر یه یی فتح ایتدکلری زمان بو کتبخانه بقایاسنک امیرلری عمرو (بن العاص) ک امریله « وبو خصوصه دائر خلیفه عمر طرفندن واقع اولان اشعار اوزرینه تخریب ایدیلدیکی جدی بر دلیلله « اسناد ایدیلکسزین روایت اولونمده در. »

عبارتدر . و بر آز تضیق ایدنجه نهایت بزی اوته دن بری بلنمش اولان مذهبه
[Doctrine reçue] ارجاع ایدیورمش .

واقعا : « فلسفه علومك تركبندن [Synthèse] حاصل اولمش اعتبار ایدیلنجه توابل
قیلندن برشی اولماز . ومحض ملكة فلسفیه دن عبارت قالماز . » دیمكله بالاده کی تعریفه
دها فضله بروجود ویریلک [Donner corps] ممکندر . بویله برنظره کوره فلسفه نك ،
بوتون کلیات [Génératités] عالیة علمیه نك اجتماعندن متکون حقیقی بر جوهری ، بر
ماده سی بولونمش اولور . بویله بر مذهب صرف اثباتیه [Positivisme] مذهپیدر . آنجق
بومذهبك آریجه تحقیق وتدقیقنی ایلری یه (اون ایکنجی درسه) صاقلایورز . شیمدی
ایسه فلسفه یی بو طرزده علوم دن ترکب ایتمش بر علم دییه تلقی ایتمه نك فلسفه یه بیکانه برنظر
اولمادیغنی وبوجهتك معنعن فلسفه [Philosophie traditionnelle] نك تمامی دكلسه ده
هیچ اولمازسه بر جزئی اولدیغنی یالکز سویله یوب کچه لم .

فلسفه نك ، اولکی تعریفلره آز چوق علاقه سی اولدیغندن طولای مناقشه سنی قیسه
کسمك لازم کلن یکی بر تعریفی دها واردر . بوتعریفه کوره فلسفه بر علم دکل ، برصناعت
[Art] در . شعر ایله دین آراسنده متوسط برشیدر . بونی سویلینلره باقیلیرسه فلسفه
بر ابتکار فردی وشخصی [Initiative individuelle] اثریدر . هرکس کندینه کوره
بر فلسفه ایجاد ایدر . بونك طوغرو اولدیغنی اثبات ایدن شی فلسفه نك ایلک کوندن اعتباراً
تام وکامل اولارق ظهور ایتمش اولماسیدر . هومری کچن اولمادیغنی کبی افلاطونی ده کچن
اولمامشدر . بو وجه ملاحظه نك اک صریح عباره سنی ده موسیو ره ناندن اقتباس ایدیورز .
ره نان دییورکه : « فلسفه نك شبیهی عد ایدیله جك شی علوم جزئیة دکلدر . فلسفه لفظی
« صناعت وشعر لفظلری ایله برلکده بر صنفه ادخال ایدیلیرسه حقه دها زیاده تقرب ایدیلش
« اولور . اک حقیر ذهن دن باشلایارق اک علوی ذهنه قدر چیقیکز ، هر برینك عالمی
« کندینه کوره بر آکلایشی واردر . هر متفکر دماغ کندی حالنه کوره کائناته آینه لک
« ایتمشدر . هر موجود ذی حیاتك کندینه کوره بر تخیلی اولمشدر . بوتخیل ده عظمتلی
« اولسون ، حقیر اولسون ، بسیط اولسون ، علوی اولسون او موجود ذی حیاتك
« فلسفه سیدر . فلسفه انسانك کندیسیدر . هرکس اسلوب بیانی ایله برلکده طوغدیغنی
« کبی فلسفه سیله ده برلکده طوغار . بو اوقدر طوغرو برشیدرکه علوم مکتسبه ده نظر

« اعتباره آلیان یکانه شی نتایجک صحت و حقیقتی ایکن فلسفه‌ده اک زیاده مرغوب اولان شی بداعت [Originalité] در . »

اگر بوسوزلردن مقصد هر فلسفه‌ده بر اثر صناعت [œuvre d'art]، بر اثر تخیل [œuvre d'imagination] وار اولدیغنی افهام ایتک ایسه طوغرودر . حقیقت، مفاهیم کلیه [کلیات] نظریه‌سنی [Théorie des idées]^[۱]، اقانیم [Hypostases]^[۲] نظریه‌سنی عدم تناهی عوالم [Infinité des mondes] نظریه‌سنی، آهنگ مقدر ازلی [Harmonie préétablie]^[۳] نظریه‌سنی، تصویریة عالیه [Idéalisme transcendantal]

[۱] کلیات ویا مفاهیم کلیه نظریه‌سی اعیان مشخصه‌دن، افراد صور محسوسه [images] سندن؛ مقادیر، صور و اوصاف معینه‌دن ماعداسنی ذهن تصور ایده‌بیلیری، ایده‌مزیمی؛ تعبیر دیگرله کلیات قابل تصور میدر، دکلیدر؛ مسئله‌سنک مذاهب مختلفه فلسفیه کوره صورت حلیدرکه بوده باشلیجه تصویریة ویا مفهومیة [Conceptualisme] ایله اسمائیة [Nominalisme] و مثلی [Idées] خارجه متحقق صور علمیة کلیة ازلیه اعتقاد ایدن افلاطونیه، حقایقه [Réalisme] مذهبیرینی طوغرودر مشدر .

[۲] (Hypostase) کله‌سی تحت، آلتده اولان معناسنه یونانجه [Hypo] ایله قیام معناسنه [Stasis] لفظلردن مرکب اولوب اصل، شخص، ذات کبی بر معنایه کلیرکه عقیده نصرانیة ایله اسکندرانیلر فلسفه‌سنده « اقنوم » لفظی ایله افاده‌سی معتاد اولان بر معنایه دلالت ایدر . آباء یونانیه‌نک قاتولیک اولانلری « آب »، « ان » و « روح القدس » ک ذوات ثلثه ممتازه‌سنه « اقانیم » نامنی ویره‌رک بواسمی‌ده - جوهر معناسنه - Ousia یه مقابل طوتارلردی . Ousia اقانیم ثلثه‌نک جوهر و طبیعت مشترک‌سی دیمکدر . بو اعتبار ایله آباء لاتینی‌نک استعمال ایتدکلی Hypostase ایله Personne کله‌لرینک هرایکی‌سی ده « ذات » دیمک اولوب معنی متحددر .

یکی افلاطونیلر نامنی آلان اسکندرانیلر مذهب‌نک مؤسسی اولوب میلادک ۵۰۲ نجی سنه‌سندن ۲۷۰ نجی سنه‌سنه قدر حیاته اولان فیلسوف شهیر پلوطن [Plotin] ک اساس مذهبی‌ده « اقانیم ثلثه نظریه‌سی [Théorie des hypostases] درکه بوفیلسوفه کوره اقانیم من‌الازل یکدیگردن صادر اولمش [Emanés] اوچ مبدأدر . بونلرک برنجیسی « جود فیاض [Le Bien] » ویا « غیرمتناهی [L'Infini] » درکه جمله‌نک مصدر و مرجی اودر . ایکنجیسی « عقل کل [L'Intelligence] » درکه اولکینک دوننده براقنوم اولقله برابر عظمت [Immensité] غیر محدود‌سی ایچنده بوتون عقول جزئیة [Les intelligences particulières] بی محیطدر . اوچنجیسی « نفس کلیه [L'âme] » درکه مرتبه عقل کلک‌ده دوننده اولله برابر بوعالم محسوسی حاصل ایدن اودر . نصرانیته صوکره‌دن کیرن عقیده تثلیثک بومذهب‌دن مقتبس اولدیغنی سویلنیور .

[۳] مجموعه‌نک برنجی نومروسنک ۷۹ ایله ۸۰ نجی صحیفه‌لرنده کی ایضاحات مختصره‌یه مراجعت .

مذهبی [۱] اختراع کوچوک بر متخیله کفایت ایتمز . زیرا هر هانکی بر ایجاد متخیله نك بر اثریدر . آنجق بوندن فلسفه نك بر اثر صناعتدن ، بر اثر تخیلدن باشقه شی اولمادیغی نتیجه سنی چیقارمق ده بام باشقه برشیدر . بومعناجه علمك کندیسی ده بر اثر تخیلدن . سقوط ایدن برالما مناسبتیه جاذبه عمومیه نسقنی [Système] کشف اتمك ، بردیش ویا برکمیک پارچه سنی کورمکله بر حیوانك تمامنی (ذهناً) تقویم ایتمك ، کوکرجینلر اوزرندده اجرا ایدیش خصوصی بر تتبع نتیجه سنده بوتون استحاله انواع [Transformation des espèces] نسقنی آکلار کبی اولمق ایچون ده اوفاق تفك بر متخیله آز کلیر . ریاضیاتده بیله متخیله نك بر حصه اشتراکی وارددر . دالامبر [D'Alembert] : « شاعر اولمق ایچون

[۱] Idée مقابلی بزده علی الا کثر « تصور » ویا « صورت عقلیه » در . Idéalisme ده انا بیه مغایر (یعنی انا اولمایان) بالجمله اشیانك تحققی ، خارحده وجودینی انکارایله موجودك یالکز بواشی تصور اتندن عبارت اولدیغنه قائل برچوق مذاهب فلسفیه ویریلن اسم اولوب معانی مختلفه سی وارددر . بوکله بعضاً « حواسیه مذهبی » دییه ترجمه ایتمك ایسته دیکم Sensualisme مقابلی اولارق مستعملدر . حواسیه کافه معلوما تمزی احساسه تفریع [Faire dériver] ایدرلر . بومذهبك مخالفی اولان تصویریه ایسه حواسه سابق تصورات عقلیه نك وجودینه قائل اولورلر . Idéalisme ک بومعناسی الیوم مهجورددر .

بعضاً ده Matérialisme یعنی « ماده مذهبی » مقابلی اولارق استعمال اولونور . وبواصطلاحه کوره تصویریه مذهبی ماده دن باشقه بر مبدئك ده وجودینه قائل اولان مذاهبك اسمی اولمش اولور . کله نك الیوم متداول اولان استعماله کوره دلالت ایتدیکی مذهب ایسه « حقایقه مذهبی » دییه ترجمه ایتدیکم Réalisme مقابلی اولان مذهبدر . شیمدی Idéalisme دینیلنجه - یوقاریده سویله دیکمز کبی - عالم خارجینك وجودینی انکار نظریه سی قصد اولونور . نته کیم یونان قدیمك آله فلاسفه سی [Eléates] مکان ، زمان ، ماده ، حرکت کبی عالم خارجینك بالجمله مقوماتی معناسز بر ظهوردن ، حقیقتسز برنمایشدن عبارتدر دیرلردی . ازمنه متأخرده حقایق خارجیه یی انکاره یالکز مدرکات حواسی ویا خود مدرکات حواس ایله برابر عقل محضك [Raison pure] مقولاتی [Catégories] ده انتقاد طریقیه واریلدیغنه کوره تصویریه مذهبی ایکی یول آلمشدر . برنجیسنه Idéalisme empirique دیرلرکه « نفاه تجارب » ویا « نفاه محسوسات » دیمکدر . ایکنجیسی ده Idéalisme rationaliste دینیرکه « نفاه معقولات » ایله ترجمه ایده بیلیرز . بارقله [Berkeley] ، هیوم [Hume] ، ستوات میل [Stuart Mill] برنجی ؛ قانت ایله اخلافی ایسه ایکنجی طاقیم فلاسفه دندر .

Transcendental کله سنه کلنجه بونك استعمال قدیمه کوره معناسی « عالم حسك فوقنده اولان » دیمکدر . وینه بواصلدن Transcendant کله سندن مشتقددر . Transcendant لفظی اوتیه ، ماورا ، مافوق دیمك اولان لاتینجه Trans ایله صعود واعتلا دیمك اولان Ascendere کله لرندن مأخوذ اولارق « عالی » دیمکدر . نته کیم علم تشریحك جمله آلیه Organisme یی مدبر اولان قوانین کلیه دن ناحث اولان قسمنه Anatomie Transcendente یعنی « علم تشریح عالی » دینیلدیکی کبی

نه قدر تخيله احتياج وارايسه هندسى [Géomètre] اولق ايچون ده او قدر تخيله احتياج واردر. « ديردى. برده بر عالمى حقيقت آفاهيه [Vérité objective] يه كنديني كليتى ايله مزج ايتمش أنيتسز بر ذات [Etre impersonnel] ايتمش كى تصور ايتك خطادر، جهل [Erreur] در. بالعكس هر عالمك كندينه خاص بر دهاسى، كندينه كوره براسلوبى واردر. ديمك صناعت ايله علم بيننده تمنع [Exclusion] يوق ايتمش. آنجق (فلسفه ده) فرضه اصابت ايدن حصه دها بويوك اولدينى ايچون تخيله اصابت ايدن حصه ده دها بويوك در دينيرسه بوسوزك آكلاشيليركه برمعناسى اولور. يالكز شوواركه فرض ده علمدر ووجودى علمى برطاقيم شرائطك وجودينه متوقفدر. اساساً فلسفه ايله علوم آراسنده

هندسه نك ده حساب تفاضلى وتمامى ايله خواص منحنياتى تحقيق ايدن قسمنه Géométrie Transcendante يعنى « هندسه عاليه » ديرلر. Philosophie transcendante ده قواى نفسيه مى علم مابعدالطبيعه نك اك على نسبي اعتباريله تدقيق ايدن مذهب فلسفييه اطلاق اولونور كه بوكاده ديكرلرينه قياساً « فلسفه عاليه » ديسه ك اولور ظن ايدهرم.

Transcendental كله سى ده بوديمكدر. نته كيم هندسه عاليه به Géometrie transcendante ديدكلرى كى Géom. transcendante ده دينير. زمان و مكان مفهوملى كى تصورات كله قانتك. مذهبنه كوره عقلى محض [Purement rationnel] و « اولى [A priori] » اولان « مفاهيم عاليه » در. بومقامده A priori و A priorique تعبيرلرى ده استعمال ايديلير. قانت هر كونه تجربه به سابق و تجربه دن خارج اولارق معلوميتنه قائل اولدينى هر شيئه Transcendental يعنى « على » ديور. قانت مذهبنى ادراكات حسيه وعقليه يى انتقاد ايدده نهايت اولى برطاقيم « مفاهيم عاليه » اوزرينه بنا ايتديكى ايچون التزام ايله ديكى تصويريه مذهبنه Idéalisme transcendental نامى ويريلشدركه بز بوكا « تصويريه عاليه » ديرسه ك - حق تعبيرى ادا ايدده مكله برابر - مقصودينه بر درجه به قدر تقرب ايتمش اولورز. قانت كوره علت احساس اولق اوزره بر « نومن [Noumène] » واردر. فقط علمز نومنك يالكز موجود اولديغنه مقصوددر. نومن حقنده فضله برشى بيله ميز. قانتك تلامبندن فيخته [Fichte] أنادن باشقه بر مبدئك وجودينه قائل اولمايوب لا أنايى يعنى أنا ايله همطبيعت عد ايتديكى عالم خارجى يى او مبدئك فرعى، مولودى اعتبار ايتديكى ايچون مذهب فلسفيينه [Idéalisme subjectif] يعنى « تصويريه انفسيه »؛ شللينع [Schelling] ايسه لا أنايه مستقل بوجود ويروب أنا ايله برلكده هرايكيسنى دها على بر مبدئك برر فرعى اعتبار ايتديكى ايچون مذهبنه [Idéalisme objectif] يعنى « تصويريه آفاهيه » دينيلمشدر. هه كله [Hegel] كلنجه او، اشيانك مبدأ وعلتى تصور محض [Idée pure] وتجريد منطقى [Abstraction] [logique] اولديغنه قائل اولوب: « حق [Vérité] ذاته سابق و آنى مولدر » ديور. بومذهبده Idéalisme absolu يعنى « تصويريه مطلقه » ديرلر.

مع ذلك شللينعك مذهب فلسفيينه Idéalisme transcendental ديمك دها شايع اولدينى لاروسك يكي آنسيقلوپه ديسده مصرحدر.

مشابهت وارد در . (هرایکسی دنکدر .) و فلسفه بر اثر علم اولمقدن خالی قالمقسنزین بر اثر
صناعت اولابیلیر .

اصل مسئله فرضیات فلسفیه نك تخیلات غیر مقیده [Fictions libres] اولوب
اولمادیغی مسئله سیدر که بوقیلدن تخیلات صناعته خاصدر . اکر بوفرصیات شعرلرله
رومانلرده اولدیغی کبی یالکز روحی تسخیر ایچون اویدورولمش شیلر ایسه « کوزل » ،
« لطیف » ، « هنرورانه [Ingénieuses] » وصفلریله اتصاف ایدرلر . وحق اولمشلر ، باطل
اولمشلر اوراسنك هیچ برفرق واهمیتی اولماز . بالعکس اشیائی تعلیل [Explication des choses]
قصیدیله وجود بولمش تصورات عقلیه [Conceptions rationnelles] ایسه بو اعتبار ایله
کندیلرینه « حق و صحیح [Vraies] » ، « محتمل [Probables] » ، « مشکوک [Douteuses] » ،
« خطا و باطل [Erronées] » کبی وصفلر اسناد اولونور . مع ذلك بو تصورات عقایه
کوزلده اولابیلیر . آنجق بوکوزللك اویله بروصف زائد [Qualité accessoire] درکه الک
قطعی براهین ایله اثبات ایدیلش حقایق علمیه دهده بولونابیلیر . هندسیونك ، فلانك کوزل
دعواسندن ، فلانك خوش آینده برهانندن [Élégante démonstration] بحث ایتدکلرینی
ایشیتمز میسکز ؟ اویله ایسه علم ایله صناعت متماع اولمادقلری کبی حسن ایله حق
آراسندهده تمناع یوقدر . فرضیاتك یالکز حسنه دکل ، حقهده نسبتی اولدیغنك دلیلی
بونلرك میدان مناقشهیه آتیلا بیلمه سی ، هر برینك کندینه کوره اسباب مورجه سی
بولونماسی ، متناقض اولابیلمله لری ویکدیگری رد و جرح ایتمه لریدر . شبهه سزدرکه فرضیه
برحق متیقن [Vérité certaine] دکلدر . زیرا بویله اولسه آرتق فرض دکلدر . برفرضیه
بالآخره مبرهن [Démontrée] اولاجق ویا هیچ اولمازسه شؤن [Phénomènes]
آراسنده نوعاً ما برنظام وضع و تأسیس وبوشؤنك لا اقل برقاچنی تعلیل ایتك صورتیه
نفس ناطقه یی مطمئن ایتکه یارایاجق برحق مطلوب [Vérité Cherchée] ، برحق معجل
[Anticipée] ، برحق مفروض [Supposée] در . برفرضیه برتخیل غیر مقیددن عبارت
ایسه اثباتی ایچون اقامه برهانه ویا آتی رد و جرحه چالیشمق نهیه یارار ؟ آنك یالکز
کوزل و لطیف اولمسیه مطلوب حاصل اولور بیتر . البته فرضیات آراسندهده درجات
متفاوته وارد در . مثلاً تناسخ ارواح [Métempsycose]^[۱] ایله روح نباتی [Ame des

[۱] (Métanpsycose) برهنلرده ، هندولرده ، بودیلرده ، مصر قدیم اهالیسندده اولان

« تناسخ ارواح » عقیده سیدر . بو عقیده نك صور و اشکال مختلفه سی اولوب آنجق هپسنه کوره

[plantes] فرضيه لری متخيله نك اختراعات صرفه سی اولمقدن بعيد دكلدر. لکن ميخانيكيت [Mécanisme] ويا قوانيت [Dynamisme]^[۱]، حيويت [Vitalisme] ويا روحانيت [Animisme]^[۲]، استحالهٔ احساس [Sensation transformée]^[۳]، تصويريهٔ عاليه

ارواحك هر بری روح كلیدن برر جزء در. وجہ دادن جسده متوالياً انتقال ايده بيلير. مصر ليلرك اعتقادنجه روح بدنن مفارقت ايتدكدن صوكره بر حيوانك جسدينه انتقال ايدر. وطوپراقده، صوده، هواده ياشايان بالجملة حيواناتك اجساديني برر برر سکنی آتخاذا ايدهرك بويله جه اوچ بيك سنه وقت كچيردكدن صوكره ينه بر انسان قالبنه رجوع ايله بودوري تكرار ايدر مش.

يونان قديم فلسفه سی بو عقیده یی مصر دن اورايه نقل ايدن فيثاغورث [Pythagore] دن

صوكره - اپيكور [Epicure] مستثنی - هان هپسی التزام ايتملردر. حتی افلاطونك مثل [Idées] وتذكر [Réminiscence] نظريه لری بوكا استناد ايدر. صوك وقتلرده ده فوريه [Fourier]، ژان ريمون [Jean Raymond]، پيرلرو [Pierre Leroux] کبی فلاسفه بو مذهبي احيايه چالشمشلردر.

[۱] ماده حقنده کی نظرياتك مجموعی ايکی به انحصار ايده بيلير. بری « ميخانيكيت مذهبي [Mécanisme] » که بوتون خواص اجسامی هندسه ايله ميخانيك قانونلرينه يعنی ابعاد، شكله، [Figure]، وضعه [Situation]، حرکته ارجاع ايدر. ديکری « قوانيت مذهبي [Dynamisme] » که حيز جامده [Etendue inerte] هيچ دكلسه جهد [Effort] باطنی ونفسی فاعليتنه بکزر بر فاعليت يعنی « قوت [Force] » مبدئي ضم ويا بومبدئي حيز جامدك مقامنه اقامه ايدر. ميخانيكيت مذهبي ذوات موجودات [Etres] ايله قوتك آیری آیری شيلراولوب ذواتك قوت ايله منفعل اولديغنی، قوتك ماده اوزرينه خارجدن اجرای فعل ايتديکني فرض ايدر. بوفرضه کوره ماده « جامد » و « متحرك بالغیر » در. بالذات حرکتی وکنديلکندن توليد تغيراتی غير قابلدر. قوانيت مذهبه کوره ايسه بالعکس ماده ايله قوت متحددر. وذات بحسب الماهيه [Essentiellement] فاعل [Actifs] اولوب کنديسنه عارض اولان تغيرات وتطورات ده نفس افعالندن عبارتدر. بو مذهبه کوره اجسامك کرک ابعادی وکرک خواص سائره سی قوتك موجباتيدر.

[۲] شؤن حیات ايله بوشؤنك نفسه عرض ايتديکی معنای غائيت وآهنك توافق يالکز قوای ميخانيکيه وفيزيقيه وکیمیويه ايله تحليل ايده بيلمکده کی امکانشلق ايله آلات بدنيه یی تدبير ومحافظة ونقصانلرينی جبروا کمال ايتمه خاص برقوت اثباتنه اولان احتياج « حيويت مذهبي [Vitalisme] » ايله « روحانيت مذهبي [Animisme] » نامريله افاده ايده بيله جکمز ايکی مذهب توليد ايتشدرد.

حيويلر [Vitalistes] جمله آليه [Organisme] دن ده، روحندن ده باشقه اولان بر مبدأ حیات [Principe vital] اثبات ايدر لر. وبوتون افاعيل آليه یی بومبدئه اسناد ايدر لر. مبدأ حیات روح ايله بدن آراسنده متوسط برقوتدر که بزده « نفس حيوانيه » ديدکلری شيدر. حيويلر انسانده دائماً معروض تغيرات اولان ماده دن باشقه ايکی قوتك، ايکی مبدأ غير مادينك وجودينه؛ مضاعف برقوانيته قائل اولدکلری حالده روحانيلر کرک شؤن حيويه یی وکرک شؤن ذهنيه و اخلاقيه یی علت واحديه يعنی روحه اسناد ايدر لر.

[۳] استحالهٔ احساسات نظريه سنه کوره بالجملة معلوماتر ايله بوتون قواضر حواسدن - دها

مذهبنك [Idéalisme transendantal] [۱] فرضیه لری کبی فرضیاتك - درجه متانتلری
[Précision] بحدن خارج طوتولمق شرطیه - جزء لایتنجری [Atomisme] ویا اثر
[Ether] فرضیه لری کبی صرف علمی فرضیاتدن کری قالیر نه سی واردر ؟
بویوک فیلسوفلرک رأینه مراجعت ایده لم. کورورزکه هیچ بری کندی مذهب و مسلک فی
[Système] هیچ بر زمان عادی تخیلاتدن عبارت عد ایتمه مش. واقعا افلاطون حقنده
بونی ادعا ایده بیلنلر اولمشدر. زیرا افلاطون ، فلسفه سنه بر چوق تخیلات [Imagination]
بر چوق لطائف خیالیه [Fantaisie] قاریشدر مشدر. بعض منتقدینك : « افلاطون فلسفه ده دخی
بر شاعر دن باشقه برشی دکدر. و فلسفه یی هیچ بر وقتده جدی اولارق تلقی ایتمه مشدر »
دییه فرض ایتمه لری ایشته بوندن نشأت ایدیور . آنجق بو افتراضدن دهامشکوک برشی
اولاماز. ارستطالیسك افلاطونی بوتون مؤلفاتنده متصل رد و جرح ایتمه سی و افلاطونه
پك زیاده مرتبط الاجزا بر نسق فلسفی [Système très lié] عطف واسناد ایتمه سی
ظنمه کوره بودعوای ضعه اوغرا تمغه کافی بر شهادت منزله سنده در. ارسطو کبی حقیقه
عالم اولان بر کیمسه بر فکر او یونجاغنه قارشی ناصل اولورده بونجه درین معانی یی
محتوی بر مناقشه قلمیه یی ایکیده برده التزام ایدر ؟ مع مافیه ، افلاطون بر طرف ،
هانکی فیلسوف ایچون فلسفه ده یالکز خیالی اکلنجه لر آرامش دییه ادعا
ایدیله بیلیر ؟ الکزدن کلیرسه : « سنك طوتدیغك نسق فلسفی بر شعر دن ، بر خیال دن
عبارتدر » سوزنی اسپنوزایه سویلیکیز . اسپنوزایه کوره مذهب فلسفیی نیوتونه
[Newton] کوره جاذبه عمومیه ناصل باطلدن عاری حق [La vérité vraie] ایسه
اوله جه باطلدن عاری حق محضدر. دون کیشوت او قودینغی شوالیه لك رومانلرینك ناصل
مغبونی [Dupe] اولمش ایسه فلسفه ده کندی تخیلات ذاتیه لرینك مغبونی اولمش شعور سز

طوغروسی - احساساتدن نشأت ایدر . از جمله قوندییاك [Condillac] رأینه کوره تحدیق
[Attention] احساسات سائر دن دهامشدید بر احساس اثریدر . تذکر [Mémoire] احساس
محفوظدن عبارتدر . مقایسه [Comparaison] بر تحدیق مضاعفدر . حکم [Jugement] مقایسه نك
نتیجه سیدر . تجرید [Abstraction] بر عینك یالکز بر وصفنه تعلق ایدن تحدیقدر . تخیل
[Imagination] صور محسوسه [Images] نك امتزاجندن حاصلدر . لذت ایله المی ، شوق
[Désir] ایله نفرتی ، رجا ایله خوفی حاصل ایتمکله بوتون قوای ارادیه منری تولید ایدن ینه احساسدر .
اختیار [Liberté] ده مشوق طلب ایله مخوفدن فرار ایتکدن عبارتدر . و هلم جرأ .

[۱] ۲۱۴ و ۲۱۵ نجی صحیفه لرده کی حاشیه یه مراجعت .

صناعتکارلر [Artistes inconscients] در ديه بيله جککزه شبهه ايتم . فقط ايش اوتهدن بری هپ بويله اولاکمش فرض ايديليرسه بو بر کره معلوم اولونجه هر هانکی بر فلسفه بحثهده ختام ویريله جککه قناعت ايتملي . زیرا هانکی فیلسوف واردرکه صرف اکلنجه ایچون ، صرف الهای نفس [Se divertir] ایچون بر طاقیم فرضیات آرقه سندن قوشمغه راضی اولسون ؟ بو رأیک صورت دیکرله افاده سی اولق اوزره : « فلسفه ده کی جاذبه [Intérêt] حق بولمقده دکل ، آرامقده در . » سوزی چوق کره لر تکرار ایدیلشدر . له سینغه [Lessing] می ، باشقه سینه می شويله برسوزده اسناد ایدیلور : « حق نقصانسر اولارق اولدینی کبی [Toute faite] بکا بخش ایتسه لر ایسته م . » پاسقال ده ینه بومعناجه : « بوتون کون آرقه سندن قوشدینی طاوشانی آوجی یه اهدا ایدیکز . قبول ایتمز . » دیور . پکی ، وارسون بويله اولسون . وارسون بوطوغرو اولسون . لکن ینه او آوجی یه ایچنده آو بولونمادیغنی پک اعلی بیلدیکی بر قورولقده شکار ایله اوغراشماي تکلیف ایدیکزده باقکز ناصل امتناع ایدر . قوای نفسیه مزی اعمال و صرف [Exercice] ایتک واقعا برلذتدر . فقط برامر متحققه تعلق ایتک شرطيله . یوقسه چالیشورز ، بوش طور میورز ديه بيلمک ایچون قورومش اودون پارچه لری چولده یره دیکوب متمادیاً صولامق زحمتی اختیار ایدن ته باید ناسکرینه [Solitaires de la Thèbaïde] بکزه مش اولورز [۱] .

هیچ شبهه یوقدرکه فلسفه ده اُنی وذاتی [Personnel] برجهت واردر . هرکس کندینه کوره بر فلسفه یاپار . واک حقیرینه وارنجیه قدر هر فیلسوف کندی حالجه مرآت کائناتدر . بواعتبار ایله فلسفه نك دین ایله مناسبتی [Affinité] واردر . آنجق صنعت باشقه ، دین ینه باشقه در . فلسفه دینمیدر ؟ یوقسه صنعتمیدر ؟ بونلردن برینه قرار ویرمه لی . دین صرف اختیاری و غیر مقید [Libre] برابتکار شخصی [Initiative individuelle] اثری دکدر . او ، یا بر اثر الهام [Inspiration] ویا انتخاب و ترجیح [Choix] در . هم ده مدلل [Motivé] بر انتخاب و ترجیح اثریدر . فلسفه کبی دینک ده موضوعی تخیل دکل ، حق و صدق در . البته صنعتک ده موضوعی حق و صدق در ديه بیلیرسکز . عالم

[۱] Thèbaïde مصرک قدیم پایتختی « تب » [Thèbes] شهرینک بولوندینی مصر علیانک ویاخود بوکونکی تعبیر ایله « صعید » ک بولوندینی قطعه در . شرق و غربنده کی واسع چوللر میلادک عصر اولنده فتنه وابتلادن قاچان خرستیانلره ملجا اولمقده مشهوردر .

حقیقتدن [Le monde réel] ده‌ا صادق [Vrai] برعالمی اوده ایجاد ایده بیلیر . بوکا امکان واردر . لکن فلسفه‌نک تعلیل و بیان [Expliquer] ایتک ایسته‌دیک‌شی عالم حقیقتدر . حتی فلسفه غایه کالی [L'idéal] تصور ایتدیک‌شی زمان بونی ینه برغایه کمال اولارق کوستریر . وایشته بوحیثیله هندسه کبی ینه علمی [Scientifique] برشی اولمش اولور .

فلسفه وهله اولاده بیلله حائر کمال ایدی اعتراضه کلنجه بوده خیلیدن خیلیه منظور فیه [Sujette à contestation] بر دعوی غیر مسلمدر . واقعا صنعتکار اولق حیثیله افلاطون قدر کامل بر کیمسه یوقدر . لکن افلاطوندن قانته قدر فلسفه ده هیچ بر ترقی وقوعه کلمه مش اولدیغنی ادعا مشکلددر . فلسفه‌نک بردن بره بویوک فرضیاتک کافه سنه کسب اطلاع ایتمش اولماسی بوفرضیاتک پک بسیط اولماسندن ودها عام ، دها کلی مسائله طوغرو ترقی ایتدیکجه مسائل مفروضه عددینک تناقص ایتدیکندن نشأت ایدر . آنجق شوده وارکه علمک مقومی اولان [Constituer] شی بوفرضیاتک نفس انکشافندن عبارتدر .

فلسفه‌نک موضوعی حقنده کی بوتصورات مختلفه جدیدیه خاتمه چکمک اوزره دوردنچی بر ملاحظه بی ده‌ا ضم ایده بیلیرز . بودوردنچی ملاحظه‌نک بر صورت قطعیه [Formelle] ومنتسقه [Systématique] ده افاده ایدیلدیکنه - طوغروسی - هیچ بر یرده راست کلمه دمسه مده چوق کره لر دیگر تصوراته [Idées] قاریشمش بولونیور . واثنای محاوره ده صراحت ذکر ایدیلدیکنی چوق کره لر ایشیتمشلکم واردر . بورایه کوره فلسفه تاریخ فلسفه یه منحصر قالمالیدر . بوکا قائل اولانلر دیرلرکه فلسفه و تئیه نفس ناطقه انسانیه ده کی برحالتک عنوان بیانی [Représenter] اولمشدر . بو حالت نفسیه بشریه حسننی انکار غیر جائز اولان اک کوزل آثاری تولید ایتمشدر . لکن بو ، دوره ختامنه ایرمش [Finie] ، یاقاسنی پنجه موته قایدیرمش بر علمدر . بونک دلیلی ده تاریخ فلسفه یه ویریلن اهمیتدر . زنده علملر کندی تاریخلریله اشتغال ایتزلر . اذکار ماضیه بی طوپلایان یالکز اختیارلردر . مع ذلك فلسفه محو اولمامالیدر . تاریخ فلسفه صورتنده ینه عمرینی سور وکله یوب کیمه لیدر .

بو فکر [Conception] ده بر چوق اعتراضاتی دعوت ایدر : اولاً فلسفه‌نک کندیسی موجود دکلسه تاریخ فلسفه آکلاشیلماز برشیدر . بر علمک تاریخنه کچمه دن اول بهمه حال او علمی میدانه کتیرمک اقتضا ایدر . ذاتاً دوره ختامنه ایرمش بر علم اولمقدن خالی دکلددر . از جمله علم اعداد مبادیسی [Arithmétique élémentaire] ایله منطق صوری [Logique formelle] بوقیلدندر . - ثانیاً تاریخ فلسفه بی زمان حاضره قدر

کتیردکن صوکره بالضروره دها ایلری یهده کیدیلیر . حلی مطلوب مسائلک بزدن صوکره نه رنک کسب ایدہ جکی جای سؤال اولور . — ثالثاً تاریخ فلسفہ نك ویردیکی معلوماته [Données] اقتصار ایدیلسه بیله ینہ بر فلسفہ میدانہ کتیریلش اولور .

خلاصه یوقاریکی تعریفاتک کافه سی آچیق بر عیب ایله آلوده در . بوعیب جمله سنک ده جسبانی [Scepticisme] یعنی مذاهب فلسفیه دن بر مذهبہ قائل اولمای مستلزم اولمالریدر . حسابانیه مذهبنی کسوة تعریفه بورویهرک ترویجه قالدیشمق ایسه غیر مشروع بر مسلک اولسه کر کدر . فی الحقیقه فلسفہ ده بعض حقایقک موجود اولدیغنی فرض ایدہ لم : بونک اوزرینه آرتق فلسفہ غیر معلوم [Inconnu] علمیدر ، صناعتدر ، شعردر ، توابل علمدر ، حاصلی بر صورت خالیه [Forme vide] در دیمک صحیح اولاماز . بناء علیہ بر صورت حلی یعنی حسابانیه مذهبک صورت حلی تسلیم ایتہدجکه بوتعریفلری ده تسلیمه یول یوقدر . حال بوکه بوصورت حلاک ده عینیلہ دیگر صور حل کبی جای بحث ونظر [En question] اولدیغنی — پک آچیق بر مضادره علی المطلوب [Pétition de principe] کریوه سنہ دوشمه دجکه — انکار ایدیلہ مز . بناء علیہ آکا بر امتیاز بخش ایدوب ده معرفه صدقی ثبوت بولامش بر تعریف [Définition préjudicielle] ایله برحق تقدم بخش ایدیلہ مز .

الحاصل بوتعریفاتک کافه سی بیتندہ مشترک بر وصف ممیز [Caractère] واردر : احتوا ایتدیکی وجودی و مثبت [Contenu positif] هر نه وارسه جمله سنی فلسفہ دن طی و فلسفہ یی بر صورت خالیه ویا نفسک بر فاعلیت محضه سی [Activité pure] اعتبار ایتکده جمله سی متفقدر . بز ایسه بالعکس صورتک اساسدن [Fond] لاینفک اولدیغنه وبوشی بوشنه مصروف اولان بر فاعلیت محضه نك کندی کندی نیوب بیتره جکنه معتقدز .

مؤلف :

پول شرانه

مترجم :

احمد نسیم

